

משנה קויפמן

מסכת בבא מציעא פרק א משנה ד

ד
רָאָה אֶת הַמְצִיאָה וְנָפַל לוֹ עָלֶיהָ,
וּבָא אַחֵר וְהִחְזִיק בָּהּ,
זֶה שֶׁהִחְזִיק בָּהּ זָכָה בָּהּ.
רָאָה אוֹתוֹן רְצִים אַחֵר הַמְצִיאָה,
אַחֵר צָבִי שָׁבוּר,
אַחֵר גּוֹזְלוֹת שְׁלֵא פָּרְחוּ, וְאָמַר:
"זָכַת לִי שְׂדֵי",
זָכַת לוֹ.
הָיָה צָבִי רֵץ פְּדֻכּוֹ,
אוֹ שֶׁהָיוּ גּוֹזְלוֹת מִפְּרִיחִים, וְאָמַר:
"זָכַת לִי שְׂדֵי",
לֹא אָמַר כְּלוּם.

נוסח הסוגיה - המבורג 165

ראה אותן רצין וכו'.
אמ' רב יהודה אמ' שמואל והוא שעומד בצד שדה
ותיקני ליה שדהו
דא"ר יוסי בר' חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו
הני מילי בחצר המשתמרת אבל חצר שאינה משתמרת לא
ומנא תימרא בחצר שאין משתמרת אי עומד בתוך שדהו אין ואי לא לא
דתינא היה עומד בעיר ואמ' יודע אני עומר שיש בשדה פועלים שכחוהו לא יהא שכחה
יכול לא יהא שכחה
ת"ל ושכחת עומר בשדה, בשדה ולא בעיר
הא גופה קשיא
אמרת [[יכול]] לא יהא שכחה אלמא (...) הוי שכחה
ונסיב ליה תלמודא בשדה ושכחת [[ולא]] בעיר אלמא לא הוי שכחה
אלא לאו הא ק'מ'ל' דבשדה שכוח מעיקרו הוי שכחה זכור ולבסוף שכוח לא האוי שכחה
דכיון דקאי גביה הויא ליה חצרו וזכיא ליה
אבל בעיר אפלו זכור ולבסוף שכוח הוי שכחה
[מאי טעמ' לאו משום דליתיה גביה דליקניה]
וממאי¹ דיל' גזירת הכת' היא דבשדה ניהוי שכחה ובעיר לא ניהוי שכחה
אמ' קרא לא תשוב לקחתו לרבות שכחת העיר
ההוא מיבעי ליה ללאו
אם כן נכתוב רחמ' לא תקחנו
ואכתי מיבעי לי לכדתנן שלפניו אינו שכחה שלאחריו ש חכחה שהוא בבל תשוב
זה הכלל כל שהוא בבל תשוב שכחה וכל שאינו בבל תשוב אינו שכחה
אמ' רב אשי אמ' קרא יהיה לרבות שכחת העיר

וכן אמ' עולא והוא שעומד בצד שדהו

¹ בגיליון - [[*פי' בין שדה לעיר*]]

וכן אמ' רבה בר בר חנה א"ר יוחנן והוא שעומד בתוך שדהו:

איתיביה ר' אבא <> לעולא
מעשה ברבן גמל' זקנים שהיו באין בספינה ואמ' רבן גמל' עישור שאני עתיד למוד נתון ליהושע ומקומו מושכר
לו ועשור אחר שאני עתיד למוד נתון לעקיבה בן יוסף שיזכה לעניי' ומקומו מושכר לו
וכי ר' עקיבה ור' יהושע בצד שדהו של רבן גמל' היו עומדין
אמ' דמי האי מרבנן כדלא גמיר אינשי שמעתא
כי אתא לסורא אמ' להו הכי אמ' עולא והכי אותביתיה
אמ' ליה ההוא מרבנן רבן גמל' מטלטלי אגב מקרקעי הקנה להן
ר' זירא קיבלה
ר' אבא לא קיבלה
אמ' רבא שפיר [[עבד]] דלא קיבלה
וכי לא היה להן סודר לקנות ממנו בחליפין
אלא טובת הנאה אינה ממון ליקנות בחליפין
הכא נמי טובת הנאה אינה ממון ליקנות על גבי קרקע
ולא היא
מתנות נתינה כתיבא בהו חליפין דרך מקח וממכר הוא
אגב קרקע נתינה אלימתא היא

רב פפא אמ' דעת אחרת מקנה אותן שאני
ומנא תימרא
דתנן ראה אותן רצין אחר המציאה וכו'
וא"ר ירמיה א"ר יוחנן והוא שרץ אחריהן ומגיען
ובעי ר' ירמיה במתנה היאך
וקבלה מיניה ר' אבא בר כהנ' במתנה א'ע'פ' שרץ אחריהן ואין מגיען
מאי טע' לאו משום דדעת אחרת מקנה אותן שני

אמ' ליה רב שימי בר אשי לרב תחליפא והרי גט דדעת אחרת מקנה אותו
ואמ' עולא והוא שעומ' בצד ביתה או בצד חצרה
אמ' ליה שאני גט דאיתיה בעל כרחה
מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי ולא קל וחומר הוא
ומה גט דבעל כרחה אי עומדת בצד ביתה אין ואי לא לא מתנה דמדע' לא כל שכן
אלא אמ' רב אשי הא חצר איתרבאי משום יד ולא גרעאי משליחות
גבי גט דחוב הוא לה אין חבין לאדם אלא בפניו
גבי מתנות דזכות הוא לה זכין לאדם שלא בפניו.

גופה
ראה אותן רצין אחר המציאה אחר צבי שבור וכו'
א"ר ירמיה א"ר יוחנן והוא שרץ אחריהן ומגיען
בעי ר' ירמיה במתנה היאך
קבלה מיניה ר' אבא בר כהנא במתנה א'ע'פ' שרץ אחריהן ואין מגיען
בעי ר' אבא זרק ארנקי בפתח זה ויוצא בפתח אחר מהו
אזיר שאין סופו לנוח <כמ'> כמונח דמי או לא
אמ' ליה רב פפא לרבא ואמרי לה רב אדא בר מתנה לרבא ואמרי לה רבינא לרבא
לאו הינו מתני' ראה אותן רצין אחר המציאה אחר צבי שבור וכו' וא"ר ירמיה בר אבא א"ר יוחנן והוא שרץ
אחריהן ומגיען ובעי ר' ירמיה במתנה היאך וקבלה מיניה ר' אבא בר כהנא במתנה א'ע'פ' שרץ אחריהן ואין
מגיעין

אמ' ליה מתגלגל קאמרת שאני מתגלגל דכמונח דמי.

האם צריך לומר 'זכתה לי שדי'?

תוספות בבא מציעא יא, א

זכתה לו - נראה אף על גב דלא אמר זכתה לי דזכתה לו כדאמרי' לעיל (דף י). אי תקון רבנן דלקני כי לא אמר מאי הוי ואין לומר דהתם היינו משום דנפל לו עליה דגלי בדעתיה שרוצה לקנות אבל הכא מי יימר דרוצה לקנות דאדרבה משמע לעיל דאי לא נפל קנה טפי ואף על גב דלא אמר אקני ועוד דאמר רבי יוסי בר' חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו אלמא אף על גב דלא אמר קני והכא נקט משום סיפא דאפילו אמר כיון דרץ כדרכו לא קני.

רמב"ם גזלה ואבדה יז, יא

מי שראה אחרים רצים אחר המציאה והרי היא צבי שבור או גוזלות שלא פרחו, אם היה עומד בצד שדהו שהן בתוכה ואילו היה רץ היה מגיען **ואמר זכתה לי שדי** זכתה לו שדהו, ואם אינו יכול להגיען הרי אלו כצבי שהוא רץ כדרכו וכגוזלות המפריחים ולא אמר כלום אלא כל הקודם בהן זכה. ואם במתנה נתנו לו הואיל ואחר הקנה אותן לו והרי הן מתגלגלין בתוך שדהו קנתה לו שדהו, ואם היה צבי רץ כדרכו וגוזלות מפריחין לא קנתה לו שדהו.

רמב"ם זכיה ומתנה א, ד

הפורס מצודה בשדה חבירו וצד בה חיה או עוף אף על פי שאין לו רשות לעשות דבר זה קנה, ואם היה עומד בעל השדה בתוך שדהו **ואמר זכתה לי שדי** קנה בעל השדה, ואין לבעל המצודה כלום. +/השגת הראב"ד/ ואין לבעל המצודה. א"א ואיך לא חילק בין צבי רץ כדרכו וגוזלין מפריחים לשאינן כן והלא המשנה חילקה בהן עכ"ל. +

חידושי הריטב"א בבא מציעא יא, א

הא דתנן ראה אותם רצים אחר המציאה אחר צבי שבור וגוזלות שלא פרחו ואמר תזכה לי שדי זכתה לו. יש שפירשו דה"ה שאם לא אמר תזכה לי שדי זכתה לו דכיון דעומד בצד שדהו הא הויא ליה **כחצר המשתמרת** שהוא קונה לו שלא מדעתו, ותדע דהא גבי ד' אמות שתקנו חז"ל אמרי' בגמ' שאני התם דלא אמר אקני, ופרכינן דכיון דתקינן רבנן כי לא אמר אקני מאי הוה וכ"ש בחצר דהויא זכיייה דאורייתא, והא דקתני רישא ואמר זכתה לי, משום סיפא נקטיה כיון דצבי רץ כדרכו אפי' אמר זכתה לי שדי לא זכתה לו, והנכון דדוקא קתני ואמר זכתה לי, וטעמא דמילתא דכיון דרואה אחרים שרצין אחר המציאה אם הוא עומד במקומו ואינו מטפל בה וגם אינו **אומר דזכי ליה שדהו**, הא גלי דעתיה **דלא בעי למזכי ביה ומפקירה לאותם שרצים אחריה**, ואין חצרו של אדם קונה לו מה שאינו רוצה לקנות.

חידושי הר"ן בבא מציעא יא, א

מתני' ראה אותם רצים וכו'

איכא מ"ד דזכתה לי (שדהו) [שדי] לאו דוקא דליכא בין שדה שאינה משתמרת לשדה המשתמרת אלא דכשאינה משתמרת בעינן דלהוי עומד בצד שדהו וכדאית' בגמ' וכיון דמשתמרת קונה שלא מדעתו אף על גב דלא אמר תזכה לי ה"נ באינה משתמרת כל שעומד בצד שדהו. וכי תנא ואמר זכתה לי שדי אורחא דמילתא נקט

והביא הרשב"א ראי' לדבר מדאמרי' לעיל גבי ד' אמות ואי תקנו רבנן כי לא אמר אקני מאי הוי וה"נ כיון דחצר אפי' אינה משתמרת קונה כיון שעומד בצידה כי לא אמר אקני מאי הוי אלא אורחא דמילתא נקט

ו"ל דאמרי' דוקא משום [דהא] דבעי עומד בצד שדהו בחצר שאינה משתמרת טעמא דמלתא כי היכי דליהוי משתמרת שכל חצר שעומד בצדה משתמרת היא וכיון דמ"ה איתין לה דוקא היכא דאמר זכתה לי שדי שכיון שצבי וגוזלות הללו מהלכין הן כל שהוא מתעורר לקנותן משתמרים הן לו דאי רץ אחר' מגיעם וכדאיתא בגמרא ואי לא אפי' עומד בצד שדהו אינה משתמרת לו להיות בכיוצא כאלו ואפי' יודע ורואה אותן הילכך אין חצר זו קונה מתורת יד אעפ"י שהיא סמוכה לו לפי שאינה דומה לידו דידו משתמרת וזו אינה כן ולא מתקנת חכמים שאם תקנו חכמים בחצר כלום לא תקנו אלא במשתמרת ובגמ' תראה דעתי בזה. ומשום האי טעמא נמי חצר אינה משתמרת אינה קונה לו אפי' עומד בצדה למציאה שהיא בתוכו ואינו יודע אותה אפי' מציאה שאינה מהלכת כארנקי וכיוצא בו לפי שכיון שאינו יודעה יניחנה והולך לו ולא הוי' משתמרת וכמו שאפרש בגמ' בס"ד

הילכך דוקא תני ואמר זכתה לי שדי כדי שתהא חצר המשתמרת לו וההוא דאמר לעיל ואי תקון רבנן כי לא אמר אקני מאי הוי אין ענין לזה כלל דהתם ד' אמות של אדם משתמרת הן לו הלכך לא בעינן דאמר אקני כי היכי דלא בעינן בחצר המשתמרת כנ"ל וכ"ד הרמב"ם פי"ז הל' גזלה ואבדה:

רא"ש מסכת בבא מציעא פרק א סימן לא

לא [דף יא ע"א] מתני' ראה אותן רצין אחר מציאה אחר צבי שבור או אחר גוזלות שלא פרחו ואמר זכתה לי שדי זכתה לו. היה צבי רץ כדרכו או שהיו גוזלות מפריחים ואמר זכתה לי שדי לא אמר כלום
האי דנקט ואמר זכתה לי שדי לאו דוקא. דה"ה כי לא אמר נמי קני. כדאמרינן גבי ד' אמות אי תקינו ליה דליקני כי לא אמר מאי הוי.
וכן מוכח בפ' הפרה (דף מט ב) גבי משכנו של גר ביד ישראל ומת הגר ובא ישראל אחר והחזיק בו זה קנה כנגד מעותיו וזה קנה השאר. ומסיק והלכתא דליתיה בחצר פי' דליתיה למלוה בחצירו הלכך לא קנה ליה חצירו. ומסתמא לא הוי חצר המשתמרת שלא לדעתו כיון שנכנס ישראל אחר והחזיק בו. ומשמע הא איתיה בחצירו קנה לו חצירו בלא אמירה. והא דקתני ואמר זכתה וכו' בשביל למנוע הרצין אחריה אמר כן:

בבא קמא מט, ב

משכנו של גר ביד ישראל ומת הגר, ובא ישראל אחר והחזיק בו - זה קנה כנגד מעותיו, וזה קנה את השאר. ואמאי? תקני ליה חצירו, דהאמר רבי יוסי בר חנינא: חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו!
אמרי: הכא במאי עסקינן - דליתיה,
כל היכא דאיתא לדידיה, דאי בעי מקני [מצי] קני - קניא ליה [נמין] חצירו,
כל היכא דליתיה לדידיה, דאי בעי הוא למיקני לא מצי קני - חצירו נמי לא קניא.
והלכתא - דליתיה בחצירו דלא קנה.

רש"י בבא קמא מט, ב

דליתיה - שאין המלוה בעיר.
והלכתא - הא דאמרינן זה קנה את השאר.
בדליתיה - למשכון בחצירו של מלוה בשעת מיתת הגר אבל איתיה למשכון בחצירו קני ליה חצירו.

רמב"ם זכיה ומתנה ב, טו - טז

הלכה טו
היה משכון הגר ביד ישראל ובא ישראל אחר והחזיק בו, לוקח ממנו הראשון כנגד מעותיו והאחרון קנה את השאר.
הלכה טז
במה דברים אמורים בשלא היה המשכון בחצר הראשון אבל אם היה בחצירו חצירו קונה לו שלא מדעתו כמו שביארנו בענין מציאה, ואין לזה האחרון כלום.

שו"ע חושן משפט רסח, ג

חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, ואם נפלה בה מציאה הרי היא של בעל החצר. במה דברים אמורים בחצר המשתמרת. אבל בשדה וגנה וכיוצא בהן, אם היה עומד בצד שדהו ואמר: זכתה לי שדי, זכה בהם; ואם אינו עומד שם, או שהיה עומד **ולא אמר: זכתה לי שדי, כל הקודם זכה.** (וי"א דבעומד בצד שדהו לחוד סגי) (טור בשם הרא"ש והמגיד פ"ז דגזילה בשם רשב"א)

ביאור הגר"א חושן משפט סימן רסח ס"ק יא

[יא] וי"א כו'. עתוס' שם ד"ה זכתה כו'. והרמב"ם מחלק בין משתמרת דאז א"צ לומר וכן ד"א ועבה"ג: (ליקוט) וי"א דבעומד כו'. ערא"ש שם וראייתו ממש"ש כי לא אמר כו' וכמ"ש ריב"ח חצרו כו' **נזהר הרמב"ם מזה וכו' דד"א וחצר המשתמרת א"צ לאמר רק בחצר שא"מ** אבל ראייתו מב"ק מ"ט ב' מוכרחת אבל הרא"ש ס"ל כפי' תוס' שם דמ"ש דליתיה קאי **אבעלים** וכ"כ הטוש"ע בסי' עב סל"ט וכ"כ הרא"ש בב"ק שם **אבל הרמב"ם מפ' כפירש"י שם** וכמ"ש בסי' ער"ה סל"ח ואין נ"מ בין הפי' אלא לדין זה ולכך לא אוקים עולא למתני' בשדה גדור וא"צ לעומד בצדה משום דמתני' קתני אמר וע"כ באינה משתמרת כנ"ל (ע"כ):

עומד בצד שדהו

רש"י בבא מציעא יא, א

אי עומד בצד שדהו אין - דעכשיו היא משתמרת על ידו.

חידושי הריטב"א בבא מציעא יא, א

והוא שעומד בצד שדהו. **פירוש בצד ממש ואפילו חוצה לו דכיון דמשתמר לדעתו סברא הוא דכך הוא מצדה כמו מתוכה,** והא דתנן התם (גיטין ע"ז א') הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה, אורחא דמילתא נקט דכל כבודה בת מלך פנימה, **והוצרכנו לפרש כן מפני שראיתי מי שפי' דבעינן שיהא עומד בתוך השדה ומאי בצד שדהו בצד אחד משדהו, ולא נהירא.**

שכחה

חידושי הר"ן בבא מציעא יא, א

גמ' אלא הא קמ"ל כו' פ"י וקרא הכי דריש בשדה ושכחת בעודך בשדה בעינן שיהא שכוח מעיקרא כלומר שתהא שכחתך קודמת לשכחת פועליך שאלו קדמה שכחת פועלים זכתה לו שדהו לב"ה דשדהו קונה לו כיון שעומד בתוכה ואעפ"י ששכח ב"ה לבסוף אינה שכחה אבל בעיר אפי' זכור ב"ה ולבסוף שכח כלומר שקדמה שכחת פועלים לשכחתו של ב"ה כיון ששכח לבסוף הרי היא שכחה שלא זכתה לו שדהו בין שכחת פועליו ושכחתו דלית' גבי' דלזכי ב'י' וא"ת א"כ שכל ב"ה זכור ועומד בשדה זכתה לו שדהו עקרת תורת שכחה כל שבעל השדה עומד בה מתחילה. שהרי מתחילה לא היתה כאן שכחה וזכתה לו שדהו י"ל דכל שלא היתה כאן שכחה כלל לא שכחת ב"ה ולא שכחת פועליו א"א שתזכה לו שדהו ואפי' באומר תקני לי שדי דהא ממונו הוא ורחמנא אפקרי' לכשישכחנו אבל הכא כיון ששכחוהו פועלים כבר נכנס בכלל שכחה דלעולם אינה שכחה עד שישכחנו ב"ה ופועלי' כדאיתא במס' פאה רפ"ו וכיון שנכנס לכלל שכחה הרי היא כאלו יצא מרשותו של ב"ה ועניים לא זכו לפי שעדיין לא נגמרה שכחה אז עד שישכח ב"ה ולפיכך כשעומד בצד שדהו זכתה לו שדהו כזוכה מן הפקר.

וק"ל א"כ בשדה שכוח מעיקרו הוי שכחה היכי משכחת לה שכיון שקדמה שכחת ב"ה לשכחת פועלי' משכח ב"ה בא לכלל שכחה ולא נגמרה עד שישכחו פועלי' וביני לביני זכתה לו שדהו דהא איתה גבי' אלא מכאן נ"ל דשדה שאינה משתמרת אינה קונה (לא) [לה] למציאה שאינו יודע בה ואפי' עומד בתוכה דכיון **דשדה זו מצד עצמה אינה משתמרת אף מפני שעומד בתוכה אינה משתמרת למה שאינו יודע שהוא בה** הילכך כל שקדמה שכחת ב"ה (ושכחת) [לשכחת] פועלי' א"א שתזכה לו שדהו כיון שלא הי' יודע בה וכמו שפירשתי במשנתנו: וממאי דילמא גזירת הכתוב הוא פירש"י ז"ל ממאי דקרא הכי מתרץ כו' ול"נ שאין זו שיטת התלמוד לשבש ברייתא או משנה אלא היכא דעיקרא משבשת' הוא. אלא מברייתא גופא אקשי' מנ"ל לתנא דקרא הכי מדרש דלמא גז"ה הוא דבעיר לא ליהוי שכחה הואיל ולא שכח בשדה:

חידושי הריטב"א בבא מציעא יא, א

היה עומד בעיר ואמר יודע אני שעומר שיש לי בשדה פועלים שכחוהו לא יהא שכחה. פרש"י ז"ל עומר שיש לי בשדה שהנחתי שם מדעתי וסמכתי על הפועלים שיביאוהו שמא פועלים שכחוהו, ואיכא דקשיא ליה דהא להאי פירושא עומר זה כבר היה זכור בשדה לבעה"ב כשהניחו שם, והו"ל זכור ולבסוף שכוח דשדה דלא הוי שכחה, ואילו לקמן אמרינן דהו"ל זכור ולבסוף שכוח בעיר ומשו"ה הוי שכחה, ויש שתירצו דהא לא חשיב זכור בשדה לענין שכחה כיון שכשהניחו שם שחרית לא אמר זכתה לי שדה, ואין זה מספיק לפום מאי דפרישנא לעיל דכל דקאי בחצר לא צריך לומר דתזכה לי **שלא אמרו במשנתנו אלא התם שראה אחרים רצים אחריה** וכדפרישנא לעיל, ויש שפי' דמתני' בשלא הלך בעל הבית לשדה אלא שאמרו לו שהיו שם עשר עמרים ועכשו מנה ומצא תשע וחושש שמא פועלים שכחוהו, ולכולהו פירושי קשיא טובא דמ"מ כיון דאילו הלך בעה"ב לשדה שחרית ומנה עמרי' או שלא מנה אותם, אם אמר זכתה לי שדי זכתה לו שדהו ואין כאן שכחה דהו"ל זכור בשדה ולבסוף שכוח דלא הוי שכחה, א"כ בטלת תורת שכחה מן העולם, וכ"ש אם אתה אומר שאין צ"ל זכתה לי שדי בכיוצא בזה, ועוד קשה לי הא דאמרינן במס' סוטה (מ"ה א') עומר שהחזיק בו בעה"ב להוליכו בעיר ושכחו אינה שכחה, למה לי שהחזיק בו אפי' לא החזיק בו נמי מכיון שראה אותו ואמר זכתה לי שדי לכל היותר, וליכא למימר שהחזיק בו דקאמר היינו שאמר זכתה לי שדי, דהא לא משמע הכי לישנא. והנכון בזה מה שפירש מורי בשם רבו הרמב"ן ז"ל דלעולם איתיה לפרש"י ז"ל, והלשון מוכיח כן שאומר עומר שיש לי בשדה דמשמע שיודע בודאי שיש לו שם עומר כי הניחו לדעתו שם, ומיהו כי אמרינן זכור בשדה ולבסוף שכוח לא הוי שכחה אינו אלא אחר שבא לכלל שכחה ששכחוהו פועלים, ואז תנאי מועיל בו שיאמר לא יהא שכחה, אבל כל שהיה זכור עדיין לו ולפועליו אין תנאי מועיל בו ולא חשיב הפקר דליזכי ליה שדהו דהא בלאו הכי נמי ממונו הוא ומה תזכה לו בממונו, והרי הוא שכחה א"כ החזיק בו להוליכו לעיר דכיון שכן יצא מתורת שכחה, ובהא ליכא למיחש שילך בעה"ב ויחזיק בכל העמרים להגביה כולם כדי לבטל תורת שכחה בידים, והשתא דאיתין להכי דזכור בשדה ולבסוף שכוח אינו אלא כשהיה זכור לו ושכחו לפועליו, לפיכך צריך שיאמר לא יהא שכחה א"נ תזכה לי שדי, **דאי לא כיון שיודע ששכחוהו פועליו ואינו חושש להצניעו ולא לומר כלום גלי אדעתיה דמסח דעתיה מיניה וניחא ליה דליהוי לעניים ואין חצרו זוכה לו במה שאין רוצה לקנות,** והויא ליה הא כמי שראה רצין אחר המציאה, דהא איכא עניים דרצין אחריה כשתהא שכוחה ממנו ומפועליו. והוי יודע שאין שכחה אלא כששכחוהו פועלים ובעה"ב, דהא היכא ששכחוהו פועלים אם לא שכחו בעה"ב גם כן, א"נ שהתנה עליו בשדה אינו שכחה, וה"ה דאע"ג דשכחו בעה"ב לבדו אם לא שכחוהו פועלים אינו שכחה, דיד פועלים כיד בעה"ב היא.

אלא לאו ה"ק בשדה שכוח מעיקרו הויא שכחה. פירוש ומתני' הכי קאמר ת"ל ושכחת כלומר שכוח גמור מעיקרו, בשדה הוא דבעין שכוח מעיקרו אבל בעיר לא בעינן שכוח גמור מעיקרו אלא אפילו זכור ולבסוף שכוח הוי שכחה.

וממאי דילמא גזירת הכתוב הוא דבשדה הוי שכחה ובעיר לא ליהוי שכחה. פרש"י ממאי דקרא הכי מיתרץ ומתני' הכי קאמרה, דילמא גז"ה"כ הוא דבשדה הוי שכחה לעולם ומשכנס לעיר אין שכחתו ושכחת פועלים כלום ואפי' שכוח מעיקרו, ותנא ה"ק יכול יהא שכחה ת"ל ושכחת עומר בשדה יש שכחה ובעיר אין שכחה, והקשו עליו בתוספות שאין זו שיטת התלמוד בשום מקום להגיה ולשבש הברייתא כדי לדחות הראיה

שמביאים ממנה, אלא כשהתלמוד היה מסתייע ממנה ע"י הגהה דאמרינן ליה ולא תרוצי מתרצת תריץ הכי, מה שאין כן בזו דלא הוו משבשינן מתניתא כלל, ויש לדחוק לפרש"י דמשום דקרא דאתיא תלמודא מדחיק ליה טובא לאוקומיה בשכוח מעיקרו דוקא ומתני' בעיא קצת פירוק בר מפשטה, משו"ה הוה משמע ליה דלא אפשר דקרא מידריש הכי ומתני' הכי מיתרצא, ומוטב שנשבש הברייתא מלשבש המקרא, ולישנא דגמ' דקאמר וממאי דאיך כפרש"י שבא לדחות הראיה שהביא הספר מהברייתא, אבל בתוספות פירשו דקבלה תלמודא לההיא ראייה דמתניתא ודאי הכי קאמר, ולמתניתא גופה הוא דפרכינן מנ"ל לתנא דקרא מידריש הכי ולא שביק ליה כפשטיה דבשדה יש שכחה לעולם ואפי' זכור ולבסוף שכוח ובעיר אין שכחה ואפילו בשכוח מעיקרו, דאע"ג דהא מילתא בלא טעמא הוא, דילמא גזרת הכתוב הוא, וכן פירשה גם רבינו הרמב"ן ז"ל. אמר קרא יהיה לרבות שכחת העיר. וק"ל ואפי' יהיה הדבר כן דזכור ולבסוף שכוח בשדה לא הוי שכחה ובעיר הוי שכחה, מנא לן דטעמא משום דאינו עומד בצד שדהו דילמא גזה"כ הוא כדפריך לעיל, וי"ל דהא ליתא דבשלמא לעיל דס"ל דבעיר אין שכחה כלל היה אפשר לומר דגזה"כ הוא, אבל כיון דאשכחן דרבי רחמנא שכחת העיר כשכחת השדה, כל היכא דמפליג ביניהו אינו אלא בטעם, וזה ברור.

דעת אחרת מקנה אותן - חידושי הר"ן

חידושי הר"ן בבא מציעא יא, ב

והרי גט דדעת אחרת וכו' וא"ת כיון דמקשינן לי' מגט לימא לי' ולטעמי' והא אפי' בחצר המשתמרת בעינן גבי גט שתהא עומדת בצד ביתה או בצד חצרה י"ל דאה"נ דבכמה דוכתי מצי למימר ולטעמי' ולא אמר ולמסקנא ניחא לכולהו: האי חצר אתרבי משום יד ולא גרעה משליחות פרש"י ז"ל דרב אשי אפירוקא דרב פפא קאי דאמ' דעת אחרת מקנה אותו שאני וה"ק חצר משום יד אתרבא וכוון שכן מה ידה הסמוכה לה אף חצרה הסמוכה לה ומיהו אפי' אינה סמוכה לה לא גרעה משליחות הלכך גבי גט דחוב הוא לה א"א לחצרה שתקנה לה מתורת שליחות אלא מתורת יד הלכך בין משתמרת בין אינה משתמרת בעינן שתהא עומדת בצד ביתה או בצד חצירה דכיון דמידה גמרינן סמוכה לה בעינן. והכי איתא בהדיא פרק הזורק אליבא דעולא אבל לגבי מתנה דזכות היא לו חצירו קונה לו בין משתמרת בין אינה משתמרת מתורת שליחות ואפי' אינו עומד בה דזכין לאדם שלא בפניו זהו תורף פירושו. ורבים הקשו עליו א"כ אפי' במציאה דליכא ד"א מקנה תקנה שדהו שאינה משתמרת אפי' אינו עומד בה מתורת שליחות דזכין לאדם שלא בפניו ונ"ל שאין זו קושיא כלל דכיון דמחמת שליחות אתינן לה לחצר אין שליחות מועיל אלא במקום שדעת אחרת מקנה שהרי אתה רואה שנחלקו למעלה במגביה מציאה לחבירו אי קנה חבירו אי לא ואפי' כשעשאו חבירו שליח להגביה כאותה שנינו במשנתנו ראה את המציאה ואמר לחבירו תנה לי דאפי' בכה"ג דאיכא מ"ד לא קנה אעפ"י שהכל מודים דהיכא דדעת אחרת מקנה אותה זכין לו לאדם ע"י אחר ואפי' מ"ד דאמר נמי המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו לא מטעם שליחות הוא אומר כן אלא דוקא היכי דאיכא למימר מגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחברי' דהא תלמוד מעשיר (ועני) דליכ' מגו קי"ל כרבנן דאמרי יתננה לעני הנמצא ראשון וטעמא דמלתא לפי שא"א לזכות לחבירו מתורת שליחות אא"כ עושה שליחו' של בעל הממון. והיכי דליכא דעת מקנה אין כאן בעל ממון שיהא זה שלוחו הלכך במציאה חצר א"א לה לקנות מתורת שליחות ולא משום מגו דלא שייך בה כלל וכו"ת א"כ אפי' משתמרת כל שאינו עומד בה למה הוא קונה דהא לא יד הוא וכדאיתא לענין גיטין ולא שליחות נמי היא דאין כאן בעל הממון וי"ל דכל שהיא משתמרת למה שהוא זכות לו כידו היא שאף מה שבא לידו כי ניחא לי' דלקני בחצר המשתמרת' הוא נותנו ויד אריכתא היא משא"כ לענין גיטין דכיון דלא ניחא לי' דתקני חצר המשתמרת אינה כידה שמה שהוא חובה לאדם כשהוא בידו אינו נותנו בחצר המשתמרת אדרבה מוציאנו ממנה. ואם תרצה תפרש דחצר המשתמרת שהיא קונה במציאה תקנת חכמים היא כי היכא דתקון לה ד' אמות וכ"ש זו שהיא כידה ממש (כו') [כן גרא' לי].

נמצא פסקן של דברים
דבגט בעינן עומדת בחצירה אפי' במשתמרת
ובמתנה לא בעינן ואפי' באינה משתמרת
אבל במציאה דליכא דעת אחרת מקנה באינה משתמרת בעינן במשתמרת לא בעינן דחצירו המשתמרת קונה
לו שלא מדעתו
וכ"ד הר"י יצחק בר ראובן אלברצילוני ז"ל דקיי"ל כרב פפא דאמר דעת אחרת מקנה אותה שאני. דבתרא הוא
ורב אשי נמי מתרץ אליבי'
אבל הר"י ז"ל השמיט פירוקא דרב פפא מכלל דל"ס דעת אחרת מקנה אותו שאני, לגבי חצר שאינה
משתמרת אף על גב דשאני לגבי רץ אחריהם ואין מגיעם אלא אפי' במתנה בחצר שאינה משתמרת בעינן
שיהא עומד בשדה וכ"כ הרמב"ם ז"ל פ' ד' הלכות זכיה ומתנה ועובדא דר"ג ל"ק דנקט כפרוקא דההוא מדרבנן
דמטלטלי אגב מקרקע הקנה להם דה"נ איתא בסוגיא פ"ק דקידושין
ולפי זה נ"ל דרב אשי לאו אפירוקי אליבא דרב פפא בלחוד אתא. אלא כי היכי דלא תקשי לן גט דאפי'
במשתמרת בעינן בצד ביתה ופריק רב אשי דחצר אתרבאי משום יד הלכך בגט בעינן סמוכה לה דומי' דיד ולא
גרעה משליחות כלומר נקיט לה סתמא לרב פפא כדאית לי' אפי' באינה משתמרת ולדידן דוקא במשתמרת
משום דס"ל דאינה משתמרת לא דמי לשליחות שהשליח משמר וזו אינה כן אבל משתמרת כשליחות היא
וזכיא במתנה מדין שליח ובמציאה לרב פפא מאותן ב' טעמי' שכתבנו למעלה ולדידן מתקנת חכמים שמשום
יד א"א כיון שבמתנה אינה קונה אלא מתורת שליחות
זה נ"ל לפי דרכו של הר"י ז"ל והרמב"ם
נמצא פסקי' של דברי'
דבגט בעינן עומדת בצד חצרה אפי' במשתמרת
ובמתנה ובמציאה במשתמרת לא בעינן, באינה משתמרת בעינן:

שיטה מקובצת בבא מציעא יב, א

וזה לשון הראב"ד:

אלא אמר רב אשי האי חצר איתרבי משום ידו ולא גריעא משליחות. שאם הוא בידה כל שכן שהוא כשלוחה
ואם עושה מעשה יד דין הוא שתעשה מעשה שליח דיד עדיפא משליחות הילכך אהני בה היקשא דיד והיקשא
דשליחות היקשא דיד מה יד בסמוכה לה אף חצר בסמוכה לה והיקשא דשליחות דלא בעינן סמוך לה דהא
שליח לקבלה לא בעינן סמוך לה הילכך גבי גט דחוב הוא לה בעינן דומיא דידה בסמוכה לה גבי מתנה דזכות
הוא לה הויא כשליחות ושליח זוכה לאדם שלא בפניו בזמן שהאדם מקנה לו שאינו חב לאחרים אבל במציאה
חב לאחרים הוא ובעינן משתמרת לדעתו כדי שתהא בידו ובהיא אפילו שלא מדעתו.
ולא ידענא מהיכא דהא שליח מדעתו מיהת הוא אלא דאמרינן חצר המשתמר כידו היא. עד כאן:

פסקי הרמב"ם

רמב"ם גזלה ואבדה יז, ח - יא

הלכה ח

חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו ואם נפלה בה מציאה הרי היא של בעל החצר, במה דברים אמורים בחצר
המשתמרת אבל בשדה וגנה וכיוצא בהן אם היה עומד בצד שדה ואמר זכתה לי שדי זכה בה, ואם אינו עומד
שם או שהיה עומד ולא אמר זכתה לי שדי כל הקודם זכה. וכן ארבע אמות של אדם שהוא עומד בצדן הרי אלו
קונים לו, ואם הגיעה המציאה לתוך ארבע אמות שלו זכה בה.

הלכה ט

חכמים תקנו דבר זה כדי שלא ינצו המוצאין זה עם זה, במה דברים אמורים בסימטא או בצדי רשות הרבים
שאין הרבים דוחקין בהן או בשדה שאין לה בעלים, אבל העומד ברשות הרבים או בתוך שדה חבירו אין ארבע
אמות קונות לו ואינו קונה שם עד שתגיע מציאה לידו.

הלכה י

קטנה יש לה חצר ויש לה ארבע אמות, וקטן אין לו חצר ואין לו ארבע אמות, מפני שחצר של קטנה מידה למדנוה, שכדרך שהיא מתגרשת בגט המגיע לידה כך מתגרשת בגט המגיע לחצרה וכשם שיש לה חצר לענין הגט כך יש לה לענין מציאה, וארבע אמות של אדם כחצירו לענין מציאה, אבל האיש למדנו שחצירו קונה לו משלוחו, כדרך שקונה לו שלוחו כך תקנה לו חצירו, והקטן הואיל ואינו עושה שליח כך אין חצירו ולא ארבע אמות שלו קונין לו עד שתגיע מציאה לידו.

הלכה יא

מי שראה אחרים רצים אחר המציאה והרי היא צבי שבור או גוזלות שלא פרחו, אם היה עומד בצד שדהו שהן בתוכה ואילו היה רץ היה מגיען ואמר זכתה לי שדי זכתה לו שדהו, ואם אינו יכול להגיען הרי אלו כצבי שהוא רץ כדרכו וכגוזלות המפריחים ולא אמר כלום אלא כל הקודם בהן זכה. ואם במתנה נתנו לו הואיל ואחר הקנה אותן לו והרי הן מתגלגלין בתוך שדהו קנתה לו שדהו, ואם היה צבי רץ כדרכו וגוזלות מפריחין לא קנתה לו שדהו.

רמב"ם זכיה ומתנה ד, ח - ט

הלכה ח

זכין לקטן אפילו בן יום אחד, ולגדול בין בפניו בין שלא בפניו, וחצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו אף על פי שאינו עומד שם כיון שהגיע המתנה לחצירו כאילו זכה בה אחר.

הלכה ט

במה דברים אמורים בחצר המשתמרת אבל בחצר שאינה משתמרת כגון שדהו וחורבתו עד שיהיה עומד בצדה ויאמר זכתה לי שדי, וכן ארבע אמות של אדם שהוא עומד בצדן קונין לו בסימטא או בצדי רשות הרבים או בחצר שאין לה בעלים, אבל ברשות הרבים או בשדה חבירו אינו זוכה עד שיגיע מתנה לידו, וקטנה תזכה לה חצרה וארבע אמות שלה, אבל הקטן אינו זוכה עד שתגיע מתנה לידו או עד שיזכה לו אחר. +/השגת הראב"ד/ וקטנה תזכה וכו'. א"א אין דבר זה מחוור במתנה אלא במציאה עכ"ל. +

מגיד משנה זכיה ומתנה א, ד

[ד] הפורש מצודה בשדה חבירו וכו' ואם היה עומד בעל וכו' ואין לבעל מצודה כלום. ובהשגות א"א ואיך לא חילק בין צבי רץ כדרכו וגוזלין מפריחין לשאינן מפריחין והלא המשנה חילקה בהן ע"כ. ודברי תימה הם איך לא חשב הרב שהמחבר כתב כאן דין המשנה שבפ' שנים אוחזין (דף י"א) ולא חילק והלא דין המשנה שהוא במציאה כבר נתבאר פי"ז מהל' גזילה ואבידה בבירור ושם חילק וכתב חילוק המשנה אבל כאן דין אחר הוא זה והענין שזה פרס מצודה ונצוד בו חיה או עוף ואחר שנצוד קודם שבא זה ונטלו אמר הלה זכתה לי שדי וכיון שהוא עומד בתוך שדהו זכה בו לפי שזה שפרס מצודה בשדה חבירו שלא ברשות לא תקנו חכמים שיהיה בהן גזל מפני דרכי שלום שלא אמרו אלא בפורס במקום הפקר שהוא רשאי לצוד שם אבל בפורס שלא ברשות ודאי לא, תדע לך שהרי אמרו שם דבמצודה שיש להן תוך הלוקח משם הוא גזלן גמור כמו שנתבאר ואי ברשות חבירו ודאי כליו של אדם ברשות חבירו לא קנה וק"ו הוא מכליו של לוקח ברשות מוכר שאע"פ שיש שם דעת אחרת מקנה דלא קנה אלא ודאי בפורס שלא ברשות אפי' יש למצודה תוך קנה בעל הקרקע אם היא חצר המשתמרת קנה לאלתר ואף על פי שהפורס המצודה גרם להיות נצודין ואם אינה משתמרת בעומד בתוך שדהו ואמר זכתה לי שדי קנה. וכן נתבאר חילוק החצר פי"ז מהלכות גזילה ואבידה. זה נראה לדעת המחבר והענין נכון בעצמו: